

Крајова и одлуката на нашиот Врховен штаб, даваат вистинска слика на она што навистина се случуваше на Сремскиот фронт и на дел од Унгарија. Тие го побија секое омаловажување на ослободителната борба на народите и на народностите на Југославија. Деталите на Нешовиќ ја отфрлуваат веќе познатата теза на официјалната бугарска историографија: како, божем, бугарската војска заедно со единиците на Црвената армија, ја ослободиле Југославија (!), а дека југословен-

ските партизани вршеле некаква пресметка само со домашните предавници“. Според тоа, Нешовиќ во својата книга, всушност, оправдано води полемика со бугарската историографија, која често па и денес, е готова на најгруб начин да ги извртува историските факти.

Книгата на Нешовиќ е актуелна студија, пишувана со јазик и стил кој ќе го освои читателот. Нешовиќ заслужува признание за ова свое дело.

Б. О.

ГЛАСНИК НА ИНСТИТУТОТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА, Скопје, 1974, XVIII, бр. 1, стр. 313 и бр. 2, стр. 331

Во текот на изминатата 1974 година, во издание на Институтот за национална историја во Скопје, излегоа од печат два броја на списанието „ГЛАСНИК“. Од објективни причини, третиот број на ова списание не излезе навреме од печат и неговото излегување се очекува наскоро.

Во публикуваните броеви се објавени голем број статии, прилози, критики, прикази и рецензии. Се разгледуваат проблеми од историјата на македонскиот народ и тие се систематизирани во одделни рубрики.

Содржината на списанието „Гласник“ бр. 1/1974 година е следнава. Во рубриката статии и прилози се објавени следниве написи: „Македонија во балканската политика на Третиот Рајх“ е статија на проф. д-р ДАНЧО ЗОГРАФСКИ.

Статијата на проф. Д. Зографски обработува период од најновата историја на македонскиот народ. Во неа авторот ги изнесува дипломатски потези и заткулисни

игри на дипломатските кругови на силите на оската во прв ред на Германија и Италија. Во оваа игра беа замешани Унгарија и Бугарија. Од изнесеното во статијата се гледа дека сите сили на оската сакаа да ја земат Македонија и да ја претворат во бастион, кој ќе им обезбеди доминација на Балканот.

Во статијата на ХРИСТО АН-ДОНОВ под наслов: „Македонското национално малцинство во Грција, Бугарија и Албанија“ се изнесени драгоцените соопштувања за Македонците, кои по законот на војната останаа да живеат во оние краишта кои со балканската пресметка ги зазедоа соседните монархии. Во статијата се изнесени сите маки и страдања на овој наш народ, неговата борба за свој јазик и училишта, за правото слободно и непречено да се декларираат како Македонци, зашто тие се тоа.

„Карактеристики на стопанските односи во Македонија од 1919

—1922 г.“ е наслов на статијата на ДЕСАНКА ТОДОРОВИЌ.

Авторот на оваа статија ги изнесува сите карактеристики на македонското стопанство во гореозначениот период, подвлекувајќи ги во прв ред тешкотиите во кои тоа се најде по завршувањето на Првата светска империјалистичка војна, како и сите мерки што беа преземени за подобрување на состојбата односно резултатите до кои се дојде во процесот на таа неколкугодишна работа.

„Прилог за развитокот на службата за безбедност за време на НОВ и Народната револуција во Македонија 1941—1945“ е наслов на прилогот на ФЕМИ МУЧА. Во овој прилог, авторот го проследил развитокот на Службата за безбедност на територијата на Македонија за време на Народната револуција, прикажувајќи го при тоа нејзиното раѓање, прераснување во одред на револуцијата и најпосле нејзиното израснување во орган на народната власт, кој ги штити придобивките од револуцијата, вградени во темелите на нашето уставно демократско општество, обезбедувајќи непречен развиток на нашата братска социјалистичка заедница.

Проф. д-р АНТОЛЈАК СТЕПАН во статија: „Преспански Асамати“ — „Утврден град на еретиците“ кај езерото во Пелагонија од I крстоносна војна (1096) ги изнесува резултатите од своите проучувања на топонимот Асамати. Богато документирајќи го сето тоа, проф. АНТОЛЈАК се потпира врз убедувањето дека Асамати е можеби некогашен град на еретиците-богомили.

Музејскиот советник АПОСТОЛ КЕРАМИДЧИЕВ е автор на ста-

тијата: „Римското рударство во Источна Македонија“.

Врз база на истражувањата, вршени на овој терен, авторот дава податоци за големиот број материјални докази кои упатуваат кон мислењето дека во далечното минато во овој крај на Македонија рударството било доста развиено и богатството што се вадело од рудниците на Кратовско-Злетовскиот, Радовишкиот и басенот во Пехчево, без сомнение, задоволувало дел од потребите на Римската империја, која својата власт ја имала проширено и во овој дел на Македонија.

„Прилог кон проучувањето на проокупаторските групации во текот на НОВ“ е наслов на прилогот на МИЛИЦА БОДРОЖИК од Белград.

Во овој прилог се изнесени патштатата на формирањето на проокупаторските групации, нивната дејност во текот на Народната револуција, како и реалната анализа на личностите од типот на Војчо Трбик, Чкатров, Ѓузелов, Ванчо Михајлов, Китинчев, Џемо, Мифтар, Мефаил и многу други, кои во улога на водачи на овие фашистички творби, од првиот ден на револуцијата се, па дури и пред неа, се ставија во служба на окупаторот, служејќи му верно на фашистичко дело наречено: ропство, глад и беда. Тие се бореа да ги реализираат плановите на окупаторот и уште еднаш во синџирот на таквите настојувања, направија обид да го спречат македонскиот народ во неговата борба за слобода и сопствена држава.

Во рубриката МАТЕРИЈАЛИ е објавен написот на д-р ОРДЕ ИВАНОВИЌ со наслов: „Значајна студија од 1934 година за на-

станувањето и развитокот на македонската нација“.

Написот на д-р ОРДЕ ИВАНОВСКИ ја обработува студијата на БИСТРИШКИ: „Зошто ние Македонците сме одделна нација“, објавена во Америка во 1934 г. во библиотеката на македонскиот народен сојуз „ЗА СЛОБОДНА МАКЕДОНИЈА НА ТРУДБЕНИЦИТЕ“.

Иако мала, таа студија по длабочината на мислата на авторот, по начинот на приоѓањето кон проблемот и неговото разјаснување, сведочи како што заклучил д-р ОРДЕ ИВАНОВСКИ, нејзиниот автор од марксистичкото становиште го разработил проблемот на настањокот на македонската нација, подвлекувајќи притоа дека во историјата на нејзиното конституирање како таква, секогаш им пречеа балканските монархии кои отворено претендираа на неа.

„Еден извештај за Тетовскиот округ од 1913 година“ е напис на д-р ГЛИГОР ТОДОРОВСКИ.

Примарно место во написот зазема извештајот, составен и испратен од началникот на Тетовскиот округ, до инспекторот на полицијата при Врховната команда во Скопје. Авторот на написот, имајќи ги предвид разновидните податоци што ги содржи извештајот, тој го дава во целост — ксерографиран.

ГОРЃЕ МИЉКОВИЌ е автор на написот: „За еден заборавен изворен споменик“. Во овој напис авторот изнесува податоци за теклото на денешниот град Крива Паланка, подигнат во текот на првата половина на XVII-от век од Турците, поточно кажано во 1634 или 1635 година.

„Две писма на македонски јазик со грчки букви од богатата трговска кореспонденција на трговската фирма „БРАКА РОБЕВИ и СИНОВИ“ и кожарството во Охрид во втората половина на XIX век“ е напис на КУЗМАН ГЕОРГИЕВСКИ, објавен во рубриката — материјали. Авторот на овој напис третира проблем од историјата на Македонија од втората половина на XIX век. Податоците, што се изнесени во написот, тесно се поврзани со старата но богата трговска фамилија од Охрид — Робевци. Во обработката на проблемот, авторот укажал на тоа дека Охрид во 60-сетите и 70-тите години на минатиот век бил град во кој цветало занаетчиството, особено кожарството како гранка, подвлекувајќи притоа, колкави богатства носело тоа на горешменуваната фирма од една страна и почетоците на пропаѓањето на другите трговски фамилии од друга, како резултат на навлегувањето на ефтините но висококвалитетни стоки од земјите на Европскиот запад на македонскиот пазар.

РИСТО ПОПАЗАРОВ, во написот: „Еден интересен документ за „Бунтот на Дервиш Цар“ низ работка на еден документ дава податоци за одделни паши во Скопско — Тетовскиот крај, од четириесеттите години на XIX век, време кога анархијата ги беше добро затресла темелите на Турското царство.

Во документот се говори за буната на „Дервиш Цар“ и сите негови злодела направени над жените и децата од овој крај.

„Тетовските паши“ — труд на ГОРЃЕ ПЕТРОВ е напис на РИС-

ТО ПОПЛАЗАРОВ. Во овој напис е изнесено становиштето на авторот Поплазаров по прашањето: дали овој труд е или не е дело на ГОРЧЕ ПЕТРОВ.

Во рубриката материјали, РИСТО ПОПЛАЗАРОВ се јавува со уште еден напис под наслов „Нови податоци за првото педагошко училиште во Македонија.

Во именуваниот напис, авторот врз база на документ говори за првото педагошко училиште во Македонија, како и за предметите застапени во наставната програма на таа за тоа време културно-просветна установа.

Во рубриката СЕКАВАЊА е објавен написот на ЦВЕТКО УЗУНОВСКИ „Преместувањето на политичкото и военото раководство на Македонија од Скопје во Лопушник и неговото значење за разгорување на востанието“.

Авторот на овој напис, и самиот учесник во овој настан од народноослободителната војна, ги изнесува сите причини кои го наложиле решението, ЦК на КПМ и Главниот штаб на партизанските одреди на Македонија да излезат на теренот и оттаму да ја раководат борбата на партизанските единици, подвлекувајќи ги на крајот резултатите од ваквата спроведена во дело одлука и нејзино значење за понатамошното разгорување на востанието.

Во рубриката ПАТОПИСИ е објавен написот на д-р АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ и П. АНГЕЛАНОВА со наслов: „Патувањето на двајца Англичани низ Македонија во 1839, 1842 и 1844 година“.

Авторите на овој напис ги изнесуваат патописните белешки на двајца странци ЕДВАРД МИТФОРД и ХЕНРИ ЛЕАРД. Согле-

дувајќи ја вредноста на овие патописни белешки, авторите на овој напис тие ги даваат во целост — преведени на македонски.

Во рубриката КРИТИКИ е објавен написот на д-р АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ со наслов: „Критички осврт на книгата HISTORY OF MACEDONIA 1354—1833 од проф. ВАКАЛОПУЛОС“. Во написот, д-р МАТКОВСКИ дал вредносна критика на гореименуваната книга, труд на грчкиот историчар Вакалопулос. Од изнесеното во критиката се гледа дека не само Вакалопулос туку други историчари вешто и најгрубо ја фалсификуваат историјата на македонскиот народ. Вакалопулос се претставил како фалсификатор од највисок ранг а д-р АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ реално подвлечено како критичар во свој елемент — вистина и објективност.

Во оваа рубрика е објавен написот и на РИСТО ПОПЛАЗАРОВ „Едно ненаучно и тенденциозно толкување и пишување“.

Авторот на написот, ПОПЛАЗАРОВ, ја кажал вистината за невистинитостите што во заедничкиот напис В. ПАСКАЛЕВА, М. ВЕЛЕВА и В. ТРПКОВА-ЗАИМОВА „Историската проблематика на VII меѓународен Конгрес на славистите“ ги внесле; овој тим на фалсификатори, отворено негирајќи го минатото на еден народ кој има свое минато, свој јазик, сите атрибути кои му даваат право да има своја држава.

Просторот меѓу (269—273) е посветен на краткиот прилог што го дал д-р ВЛАДО ИВАНОВСКИ, одбележувајќи го 25-годишното постоење на Институтот за национална историја на Македонија,

културно-просветна институција која го проучува минатото на својот народ и народностите кои живеат под ова поднебје како рамноправни членови на нашето социјалистичко општество.

Од (274—282) е објавен написот на д-р ГЛИГОР ТОДОРОВСКИ „Некои согледувања од работата на Институтот за национална историја — Скопје и за неговиот понатамошен развој“. Ова во суштина е извештај поднесен по повод работата на Институтот во 1973 година. Во овој извештај е подвлечена и досегашната работа на Институтот, а се изнесени и мислења чија практична примена, без сомневање, ќе обезбеди непречен и понепреден развој на оваа институција.

Во последната рубрика се објавени голем број прикази и рецензии на објавени трудови со историска проблематика во периодот од 1972—1974 година.

Гласникот бр. 2/1974 година во обем од 331 страна, содржи вредни материјали, разновидни по својот карактер. И во овој број постојаната рубрика статии и написи е богата и содржајна.

„Стопанското потчинување на балканските земји од европските капиталисти во последната четвртина на XIX век“ е статија на проф. д-р ДАНЧО ЗОГРАФСКИ.

Во оваа статија, авторот дава верна слика на процесот на економското и политичкото потчинување на балканските земји од страна на технички високоразвиените западноевропски капиталистички велесили, укажувајќи притоа дека обемиот капитал што беше внесен во земјите на Балканот и во Турција, ги стави истите во целосна најпрвин економска, а

потоа и политичка зависност, т.е. претворајќи ги во полуколони и изворни подрачја за суровини и евтина работна сила.

ДЕСАНКА ТОДОРОВИЌ е автор на статијата: „Стопански проблеми на Македонија, со посебен осврт на дејноста на трговско-индустриската комора во Скопје“.

Во оваа статија авторот говори за низата стопански проблеми во Македонија во периодот од 1919—1929 година. Авторот изнесува податоци од кои се гледа дека Македонија во определениот период била најнеразвиено подрачје во кралството СХС, подвлекувајќи ги притоа сите обиди што биле преземени од страна на трговската комора во Скопје за подобрување на состојбата во тогашното македонско стопанство.

„Македонија како интересно подрачје на Хабзбуршката монархија во плановите и договорите за поделба на Османската империја (1686—1898) е наслов на статијата на МИХАЈЛО МИНОСКИ.

Во оваа статија, авторот говори за големиот број планови што големите европски сили ги кроеле во определениот период за поделба на териториите на Балканот што ги држела Турската империја. Во основа на многубројните планови за кои станува збор во статијата, се кријат желбите на капиталистичките сили да ја поделат Македонија и да ја претворат во своја влијателна сфера.

GRATTAN PUXON е автор на статијата: „Ромите во Македонија и Византија“. Централно место во статијата заземаат соопштувањата на авторот PUXON за етничката група РОМИ. Од изнесеното се

гледа кога и во кој период се населиле Ромите на територијата на Византија и Македонија и кои биле основните занимања на оваа мошне интересна за проучување етничка група.

БОГОМИЛ ХРАБАК е автор на статијата: „Ајдути и одметници во Македонија во XVI век“. Во статијата, авторот се осврнува на ајдутството во Македонија во XVI-от век како една од најраните форми на отпор против Турската централна власт. Покрај ова, авторот говори и за таканареченото АГРАРНО АЈДУТСТВО, кое во Македонија се јавува во XVII век, а се манифестира преку нападите на селаните врз чифлиците и другите земјишни поседи што ги уживале претставниците на турската власт.

МАТИН ТАДИН (Париз) е автор на обемната статија со наслов: „Потеклото и значењето на месното име „АСАМАТИ“.

Во настојувањата и вложениот максимум напори досега, да се утврди и открие потеклото и значењето на името „АСАМАТИ“, ценет придонес претставува статијата на **М. ТАДИН**.

Во статијата, авторот во доста обемен простор изнесува реални заклучоци до кои дошол врз база на опстојна работа и отворено подвлекол дека само новите археолошки ископувања ако дадат резултат би можеле да фрлат јасна светлина врз проблемот наречен „АСАМАТИ“, за кого во последно време многу се пишува.

Во рубриката материјали е објавен написот на **ГОРЃЕ ВАСИЉЕВИЌ** „Хронологија на настаните од југословенско-бугарските односи за време на владеењето на Александар Стамболиски“.

Со цел што подобро да му ја презентира на читателот хронологијата на југословенско-бугарските односи во времето од (1919—1923) год., авторот на написот врз база на необјавена архивска документација и обемна литература што ја консултираа, по прегледен систематизиран хронолошки ред ги изнесува сите дипломатски контакти на владите на односните земји — поединечно во 1919, 1920, 1921, 1922 и 1923 година, подвлекувајќи дека тоа е период на тесна соработка меѓу кралството СХС и Бугарската влада на чие чело стоел **АЛЕКСАНДАР СТАМБОЛИСКИ**, човек кој го надживеа своето време, искрен борец за доброто на балканските народи.

РИСТО КИРЈАЗОСКИ е автор на објавениот напис: „Осврт на содржината на списанието „Комунистички преглед“ петнаесетдневен политичко-економски и филозофски орган на ЦК на КПГ“.

Авторот на написот посветува внимание само на оние проблеми содржани во неколкуте броја на ова списание, за кои смета дека се од посебна важност. Авторот посебно ги подвлекува ставовите на КП на Грција по македонското национално прашање, комунистичкото движење, аграрното прашање, синдикалното, младинското, женското движење и народниот фронт во Егејска Македонија.

„Една оценка од Романскиот пролетаријат за Првата балканска војна“ е напис на **СТОЈАН КИСЕЛИНОСКИ**.

Авторот на написот, презентира еден документ и низ негова анализа ги изнесува интернационалистичките прогресивни ставови и погледи врз кои застана романскиот пролетаријат по прашање

то за Првата балканска војна и врз кои стоеше во текот на Втората балканска и Првата светска војна.

АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ и **П. АНГЕЛАКОВА** се автори на написот: „Извештаи на италијанските конзули од Солун и Кавала од 1870 до 1881 год“.

Авторите на овој напис, преку презентирањето на извештаите на италијанските дипломатски претставници во Солун и Кавала, целосно преведени на македонски, ги изнесуваат многубројните податоци за сестраните богатства што ги имало во областите на овие поморски пристаништа.

МИХАЈЛО ГЕОРГИЕВСКИ и **РИСТО ИЛЈОВСКИ** се автори на написот: „Новооткриен ракопис од почетокот на XVIII век со кратко житие на Климент Охридски“. Во овој напис станува збор за единствениот засега познат препис на Климентовото кратко житие во Македонија.

Во рубриката библиографии е објавен написот на **КАТИЦА ЈОСИФОВА** и **РИСТО ИЛЈОВСКИ** — „Библиографски прилог за дваесетипетгодишната издавачка дејност на Институтот за национална историја“.

Оваа библиографија е изработена по авторски принцип и средена по прегледен азбучен ред.

Во рубриката критика е објавен написот на д-р **АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ** — „Критички осврт на три западногермански статии со македонска проблематика“.

Содржината на статиите на кои д-р **А. МАТКОВСКИ** направил критички осврт е необично богата со голем број податоци за историјата на македонскиот народ, сведоштво колку овие страни автори солидно ја проучиле историјата на нашиот народ и врз база на тоа застапаат на сосема точни становишта, давајќи реални судови за одделни проблеми од неа.

На крајот на Гласникот бр. 2/1974 година се објавени голем број прикази на трудови со историска проблематика, издадени во текот на 1972/3 и 1974 година.

Реално подвлечено, број 1 и 2 на сп. „Гласник“, излезени во текот на 1974 год. обилуваат со вредни материјали од различен карактер. Презентираните материјали се разновидни и тие третираат проблеми од економската и политичката историја на македонскиот народ низ вековите.

Пофално е што во списанието се среќаваат низа нови автори и соработници, факт кој зборува дека мошне сериозно се проучува историското минато на македонскиот народ и народностите кои живеат во нашето социјалистичко општество. Не е преувеличено ако се каже дека „Гласникот“ на Институтот за национална историја е мошне содржајно списание, полно со драгоцени материјали од областа на историската наука и нејзиниот развој во СР Македонија.

Д. В.

За новата книга на Иван Доровски: „ЧЕШКО-МАКЕДОНСКИТЕ И МАКЕДОНСКО-ЧЕШКИТЕ ОДНОСИ“

Меѓу последните едичии на Универзитетот во Брно се појави книгата на Иван Доровски: „Чеш-

ките земји и Балканот“ со поднаслов „Поглавја од историјата на чешко-македонските и македон-